

Štampa vsak četrtek
in velja s poštno
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravitelstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
lžajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 7 p h.

Rokopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za označila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 37.

V Mariboru, dne 14. septembra 1899.

Tečaj XXXIII.

Slovenskemu učiteljstvu.

Dne 13. in 14. t. m. zboruje v Gradcu vse štajarsko učiteljstvo v takomenovanem »Lehrerbundu« t. j. zaveza vseh učiteljev štajarskega. Med drugimi predaval bode tudi Horvatek »o ljudski šoli, kakošna je bila, kakošna je sedaj in kakošna bi morala biti. Vsi tisti, ki so bili tako srečni (!) slišati ga, ko je hodil tudi po vsem spodnjem Štajarju na »misijone« izračunajo si lahko na prstih, kakovo rudečkarstvo modrost jim bode prodajal zopet v svojem referatu. Obžalovati je le, da hodi slovensko učiteljstvo tem nemškimi tovarišim na limanice in v roboto. Ako bi Slovencev ne potrebovali, bi jih nemški tovariši gotovo niti ne pogledali. Radi te nesrečne zveze našega učiteljstva z graskim in gornje štajarskim, poznajo se že zdaj žalostni nasledki pri nas. Dobrega še slovensko učiteljstvo niti pičice ni dobilo, a slabega dovolj. V svojem časopisu ščuvajo vedno na duhovščino, ometavajo z blatom slehernega učitelja, ki se ima iskrico vernega prepričanja v sebi ter govorijo toli zaničljivo o zavednih katoliških možeh med učiteljstvom, kakor bi bili ti le gotovo vsega zmožni. Mnogo je zavednih slovenskih učiteljev, ki so že dolgo v dnu srca užaljeni, da so nekako primorani biti udje »Lehrerbunda«, ker so vsa učiteljska društva priklopljena tej nemški zavezi. Morda bode le kmalu bila ura, ko se otresemo tega jarma. V zadnji števi »Schul- und Lehrer-Zeitung« grozijo se vsemu učiteljstvu, da se mora vsak učitelj naročiti na ta list, inace ga izključijo iz nemške zaveze. Slovensko

učiteljstvo je že nedavno izrazilo, da ima svoja dva slovenska lista, torej mu ni mogoče ugoditi tej želji.

Slovenski tovariši! Ne dajmo se terorizirati tem nemškim veljakom, ki zaničujejo naš mili materni jezik ter nam blatijo najdražjo svetinjo, katoliško prepričanje. Vsi, ki ste načelni za to, da dela slovensko učiteljstvo složno z duhovščino v procvit in prosveto milega nam naroda slovenskega, kličite krepko, da se bode strahoma zgrozil sovražnik: proč od Gradca, proč od nemških tovarišev, ki nam hočejo kratiti najdražje svetinje, vero in materni jezik. Ljudstvo slovensko nam bode vedelo hvalo, slovenska inteligenca nas bode čislala, slovenski poslanci pa bodo tudi brez »Lehrerbunda« izposlovali za nas dostojno zboljšanje našega materijelnega stanja. Nijeden nemških poslancev se ni tako potegoval za nemško učiteljstvo, kakor so storili to iz vsega srca naši slovenski poslanci. Edini zastopnik učiteljstva v štajarskem deželnem odboru — seveda Nemec, bil je nasprotnik personalnega plačilnega sistema, ker je dobro vedel, da bi s tem koristil pred vsem slov. tovarišem. Proč od Gradca! Išimo si boljših prijateljev nego so ti zavezniki rudečkarjev, ki nimajo niti najmanjšega pojma o tem, kar čuti in ljubi pravi, pošten, veren slovenski učitelj.

To našim tovarišem v pomislek!

Več narodno in verno
mislečih učiteljev.

Kako se je začelo delavstvo.

Bog je delo že Adamu v raji naložil; vender bi bilo človeku, če bi bil ostal v pravesetosti in brezgrešnosti, delo samo v kratkočasje, v veselje. Ko je pa s pragrehom izgubil praresnost, prevrglo se mu je delo v kazen: v trud. Če je že prej bil dolžan delati vsakdo, tem bolj dolžan je sedaj; kdor pa ne dela, tudi ne jej! govori že sv. Duh pri sv. Pavlu. V tem oziru delavec je tedaj in mora biti vsak zemljan. Tudi razlikovati in raznoteriti so se ljudje začeli že zgodaj. To je usnovano že v različni bitnosti (naturi) človeške; zato že opazujemo to pri otrokih. Če se igrajo mej soboj, igra nekateri vselej »kralja« ali »kaprala« ali kar že koli višjega, drugi se mu pa voljno pokoré. Tak je že po svoji naravi bolj ukazliv in trdovoljen (energičen), bolj podjetliv in izumliv in vodljiv; zato se mu drugi, ki so bolj skromnega značaja, voljno uklanjajo. Tako je tudi z velikimi, z doraslimi. Ni tedaj čudno, da vidimo že v pradavnini samostalne gospodarje, druge pa, da so jim zavisni, da so se jim uslužbili; Abraham na pr. je imel nad 300 hlapcev, ki so mu radovoljno službovali, če prav jim tega ni bilo treba; zakaj bilo je takrat še dovolj nenavzetega sveta, ničije (brez gospodarja) zemlje: to bi si bili lahko prisvojili in živeli samosvojski; a zdelo se jim je prijetneje služabiti: bili so menj samomiselní, menj samotvorni, menj podjetlivi. To je tedaj utemeljeno že v človeške bitnosti in kakor se ne moremo nikedar iznebiti svoje nature, tako je tudi še zmirom bilo in bode tako

Listek.

Klobukova povest.

(V. Hálek. — Jan Stanovsky.)

Medtem ko je profesor prednašal, sedel sem tiho na žreblju in razposajeni dijaki so mi metali popirnaté krogličke ravno pod nos. Niti ganiti se nisem smel, niti črhni; kajti gospod profesor je imel »solo«. Primaruha! Nekoč je nek nebodigatreba krogličko oslinil tako, da je obvisela na meni, jaz pa sem moral svojo sramoto nesti črez ulico domu. Drugokrat zopet je gosp. profesor odišel iz šole in jaz sem služil omenjenim pobalinom v tarčo, v katero so streljali z velikimi popirovimi kepami, s knjigami, s črnilniki, s čepicami. Slednjič se nisem mogel več zoperstavljati njihovi nagajivosti, padel sem se žreblja ter se kotalil naravnost dijakom pod noge. Nek štipendist me je brcnil, da sem zletel na kateder med burnim, homeričnim smehom. Nato je pristopil oni pouličnjak, ki je sedel na »častnem oslovskem mestu« v »prvi klopi«, vzdignil me kvišku ter zaklical: »Glejte kantarov razum!»

Temu je sledil divji krohot in vrišč; nepridiprav me je zopet obesil na prostor. K

vsi sreči je vstopil ravno profesor zopet v šolo in tako preprečil nadaljne surovosti onečesčevanja svojega klobuka. Če bi se bil on še le za trenotek kje zamudil, kdo vé — mogoče bi bil sporočil svoje pête konjederu.

Sevé največja in najgrozovitejša kazen je bila za me, da sem moral poslušati profesorjeva predavanja z ostalimi »slušatelji«, ne da bi bil le trohico razumel.

Ko sem prišel s profesorjevo glavo domu, spoznal je gospod profesor moje razklopotano zdravje. Obrácal me je na vse strani in nisem mu tajil, da pri njem ne zdržim dolgo več. Videl je moje zvinjene in potrte grešne kosti, ušesa so mi visela, kakor na klapasti svinji, dihanje je bilo kratko in je pojemale — skratka doba bolezni in slabosti se je približala.

In prevdarjal je gospod profesor, kaj bi bilo najbolje z mano napraviti; in dolgo se je posvetoval s svojo gospo in s svojo glavo. »No, kaj naj storim?« odzval sem se. »Pojdem k očetu in mu dêm: Oče, grešil sem hudo, da sem se oddaljil od tebe; saj si tako dober, oče, odpusti mi!»

Moj svet je bil dobrodošel in še istega dne me je nesla hišinja gospoda profesorja k očetu.

Ni možno s peresom opisati tega radostnega najinega svidenja. Padel sem očetu

k nogam in plakal sem vroče solze. Oče je zbral sicer ves svoj razum in pregledal vse spominske predale, da bi v meni spoznal zgubljenega svojega sina; slo je to le z največimi potežkočami.

»Sin, moj sin«, klical je obupno oče, »kam si zabredel!»

Toda tu ni pomagal noben lemento. In oče je sklical vse svoje slugе ter jim djal: »Glejte, to je moj sin, pomorte mu zopet na noge, saj je vreden svojega očeta!»

Sluge so mi v resnici malo zravnali kosti ter me spravili na noge. Moja zunanost je bila zopet tako, tako — za silo. Pa spak, komaj je minulo pol ure, moral sem že zopet zapustiti svoj očetovski dom; kajti hišinja gospoda profesorja je čakala na me. Oče več ni hotel slišati mojega joka in tarnanja. »Opomogel sem ti zopet na noge«, djal je; »zdaj pa pojdi in se obnašaj pošteno! Pri meni nimaš nič več iskatil!»

Moj oče je bil dober norček, toda največji zakrknjenec, kadar se je za kaj odločil. In zbog tega niti moj lemento nič ni pomagal, dasi sem ga zagotavljal, da bi se rad s svojimi stiskami in nadlogami zaupal njegovemu očetovskemu srcu. Vse zaman; bil sem zopet odnesen k gospodu profesorju.

razmerje. V tem zmislu delavci so bili tedaj vedno. Toda delavcev v denés navadnem pomenu te besede, do zadnjih časov ni bilo.

Služabnih ljudij je bilo torej vedno. Polagoma se je človeški rod, ko je bil zapustil Boga in solnce resnice, bolj in bolj izkvarjal in zamotaval se v neverske zmote; pozabil je, da je vsak človek ustvarjen po podobi Božje, da smo vsi otroci jednega nebeskega Očeta, vsi namenjeni za isto večno blaženstvo v nebesih. Ginolo je s tem in sčasoma izgino lo spoštovanje, ki ga je zemljan zemljanu dolžan; mogočnejši so začeli stiskavati slabotnejše, gledé samo na svoj dobiček. Zlasti so pa tlačili v vojnah ujete sovražnike, ne pri-sójajoč jim nikakršne pravice. Tako je nastalo suženstvo; nahajamo ga do malega pri vseh neverskih narodih. Bili so sužni velike sirote; imeli néso nobene pravice, nobene opore, nobenega pribežališča. Zakóni (postave) jih néso kar nič branili; gospod je storil z njimi, kar se mu je zahotélo: Zastavil ga je, prodal, tepel in bičal, pohabil ali umoril — kakor se mu je zazdéló. Vsak vzroček mu je bil lahko zadosten, da ga je neusmiljeno mučil in trpinčil. Vémo na pr. o bogatem Rimljanu, da je pital s sužni svoje ribe v ribniku, o drugem je znano, da je dal sužnaku kuharja živega peči, ker mu ni jedi pripravil dovolj slastne za prenasladno njegovo grlo. Če je siromak ostárel in iznemogel, vrgli so ga mnogokrat v kraj, da je sestrádal. Še za ljudi jih néso imeli. Pisatelj Varon na pr. piše: «Trojno orodje moraš imeti, če hočeš obdelovati svoje posestvo: Prvo orodje je némo (mutasto) — to je plug in druga poljska priprava; drugo nerazumno vpije — to je konj in vol; tretje pa govori — to je sužen. Bil jim je tedaj kakor orodje, govedo, žival! Da si je prenasličena gospoda pasla svoja zijala, morali so se sužniki — včasih več tisoč na jeden dan — kakor igrobrci (gladijatorji) bojevati na igrálišči, bojevati se, mesariti in klati se, dokler ni poslednji izmei njih mrtev izkervavel. Upri so se včasih, a zaman. Posebno znamenit je bil upor l. 73. pred Kristusovim rojstvom v Italiji. Nabralo se jih je kakih sto tisoč okrog poveljnika svojega Spartaka. Pláslí so nekaj časa okrog, toda ne dolgo. Bili so premagani in vsi do zadnjega brez usmiljenja ukončani. Taka je bila njih siróščina, ko je prišel Vzveličar na svet. On je učil, da smo si bratje vsi, da je tudi ubogi sužen brat velikaša-gospoda; on je ostro zapovedal: «Ljubi svojega bližnjika — vsakega človeka kakor sam sebe.» S tem je preporóčil svet. Sveta vera nas uči prave svobode, sv. vera zahteva pravo svobodo,

Gospod profesor me je sicer obračal in ogledoval z veliko ljubeznivostjo, del me na glavo ter se ogledaval v zrcalu, in jaz sem se zelo vzradostil, ko sem videl svojo obnovljeno podobo. Zato pa so drugi dan, ko sem prijezdil na profesorjevi glavi v šolo, pred njegovimi očmi dijaki zagnali tak vrišč in smeh in hrup, da me je minila vsa volja, še dalje služiti gospodu profesorju. Vse, kar sem trpel pri njem, stopilo mi je tako živo pred duševno oko, da se mi je ožilo srce in sem se bal, da bi moral zopet trpeti vse to znova.

Bilo je drugega dne potem, ko sem šel z glavo gospoda profesorja k brivcu, da bi gospod profesor si dal obriti svojo brado. Sedelo je tam mnogo ljudi, in gospod profesor je moral čakati, da pride vrsta nanj.

Medtem me je bil obesil k mojim drugim tovarišem na žrebelj, in tam smo čepeli ter tožili drug drugemu svojo kruto usodo. Visel je tam tudi neki tovariš, kateri mi reče: «Bratec, menjajva svoje glave!»

«Dobro, velja!» glasil se je moj odgovor. Mislil sem si namreč: «Kaj me more zadeti hujšega, nego je osoda pri gospodu profesorju?»

In v resnici. Gospodar mojega tovariša je bil preje obrit nego gospod profesor, in

sv. vera uvaja pravo svobodo. Ko je njena luč razsvetila neverske temine, zasopli so na glas tlačeni sužniki; prisijala je tudi njim zora boljše prihodnosti, prismejala se doba prostosti. Sv. cerkev je vplivala bogatinom-gospodarjem na um in srce, preučevala in plemenitila: in razklepale so se, padale z rok njih težke verige. Po cele tisoče so jih izpuščali z jednod besedo, njih prejšnji gospodje, ko so se pokristjanili. Že precej davno sem čital, pa mi še vedno zveni v duši nagrobni napis, ki se je našel na nekem grobu na rimskem podzemeljskem pokopávališči (v katakombah): «Tukaj počiva Tekla; bila je moja sužna, pa je postala moja sestra.» Ta kratki napis ima v sebi več nego debele knjige; kaže, kako je res krščanstvo preoblažilo človeštvo, kako je res krščanstvo zatrló sužnost in opróstilo ječéče in vzdihájoče sužne. —

Sužen je bil pa takrat vsak delavec; če bi ne bilo Kristusa in krščanske vere, ostalo bi bilo suženstvo pač do današnjih dni, in ti, delavec, ječal bi v grozne okove zakovan še zmirom. Ali kedaj pomisliš, koliko dobrote ti je prineslo krščanstvo, ali pomisliš kedaj, ti nesrečni zapeljani delavec-demokrat, kako te Židje-socijalisti vodijo za nos, ko te ščujejo na sv. vero? Če bi sv. vere nestálo, izgubil bi jedino pravo obrambo, jedino resnično oporo svojo. Bil bi spet, kar je bil tvoj prednik — sužen. J. M. Kržišnik.

(Dalje prih.)

Nova pogajanja.

Čim bolj Nemci ropotajo in tirjajo prvenstvo v državi, tem bolj pada njih veljava in ugled. V strasti se spozna človek, v strasti spoznavamo sedaj tudi Nemce ter vidimo, da je omika in znanost slavnih nemških prednikov na sedaj živeče potomce jako malo uplivala. Zato pa se prizadevajo najboljši izmed Nemcev, katoliško misleči Nemci, da bi pomirili duhove, trudijo se, da bi odstranili vzroke sedajšnjih nemirov, namreč nezadovoljnost kričaskih Nemcev z jezikovnimi naredbami za Češko. Ljudska katoliška stranka, v kateri se zbirajo katoliško misleči nemški možje, je imela v to svrhu zadnjo nedeljo na Dunaju zborovanje. Sklenili so, posredovati med Nemci in Čehi, da se pobotajo o jezikovnih zahtevah. No, Čehi se pač nimajo nič pobotati, kajti oni ne zahtevajo in še dosedaj tudi nimajo nobenih jezikovnih predprav. Nemci naj odstopijo od svojih pretiranih zahtev po prvenstvu in mir bo gotov. Velik

njemu je, kakor se je videlo, najina resolucija popolnoma ugajala.

Vzel je tedaj klobuk gospoda profesorja, oziroma mene — in jaz sem jezdit glavo fujakarja.

Kako se mi je godilo pri njem — o tem v četrtem poglavju.

Smešničar.

Učitelj: «No Matijče, ne veš koliko je tri in štiri?»

Matijče: (molči.)

Učitelj: «Pazi! Ako ti dam sedaj tri zemlje in potem še štiri, koliko zemelj imaš vseh skupaj?»

Matijče: (hitro) «Potem sem jih sit, gospod učitelj.»

Učitelj: «Povej mi Tonček, kaj so godci?»

Tonček: «Godci so tisti ljudje, ki ho-dijo spat, kadar mi vstajamo.»

Učitelj: «Lojzek, katero mesto je pač najlepše v Avstriji?»

Lojzek: «Gradiška!»

Učitelj: «Kako to?»

Lojzek: «Zato, ker jo moj oče ogle-dujejo že pet let.»

ugled slovanske državnozborske zveze se kaže v tem, da nikdo ne povprašuje za — njeno mnenje.

Garibaldi v Trstu.

Dne 8. septembra je prišel v Trst Menotti Garibaldi, neslavni sin pokojnega generala Garibaldija, strastnega sovražnika Avstrije in papeža. Trst, ki je avstrijsko mesto, storil bi svojo dolžnost, ako ga prezira, toda Trst tega ni storil. V Trstu prav močno veje protiaustrijski, Italiji ugoden duh, posebno pod sedajnjim namestnikom grofom Goessom, kateri v svoji nesposobnosti nič ne vidi, nič ne sliši. Zato se ni čuditi, da je Trst tudi ob tej priliki pokazal svoje protiaustrijsko mišljenje ter sprejel Garibaldija, kot zastopnika italijanskega sovraštva proti Avstriji prav slovesno in izdajalsko. Slišali so se namreč pozdravni klici, ki so bili odkrito veleizdajski. In vlada ničesar ni storila, da odstrani Garibaldija. Ko pa so se iste dni mislili Avstriji zvesti slovenski učitelji zbrati v solčni Gorici, da se posvetujejo o svojih zadevah, zabranila jim je vlada zborovanje. Slovenci smo bolj avstrijski, nego vladni organi na jugu.

Dreyfus obsojen.

Francoski kapitan Dreyfus, ki je bil že enkrat obsojen zaradi izdajstva velevažnih vojaških skrivnosti, a so mu židovski bratje vedeli izposlovati, da se stvar še enkrat preišče pred sodiščem, je bil zadnjo soboto zopet spoznan krivim ter obsojen na deset let strogega zaporá. Židje pa še tudi s to nizko kaznijo niso zadovoljni ter hočejo vse storiti, da operejo svojega sobrata vsakega madeža pred svetom. Resnica in pravica sicer nista na njihovi strani, pač pa denar in ta veliko premore.

Vojska se bliža.

Med Angleži in med južno-afriško državo Transvaal, v kateri prebiva narod Boercev vlada že dolgo nesporazumljenje. Boerci nočejo namreč Angležem pripoznati vrhovne oblasti nad svojo državo. Njihova dežela je jako bogata, kajti v rudah imajo obilo zlata, zato se Angležem tako dopade. V zadnjem času so se razmere med Angleži in Boerci tako poostrile, da bo bržkone v kratkem nastala vojska.

Dopisi.

Kozje. — Kdo izziva? Naš slovenski občinski zastop je v svoji zadnji seji 27. avgusta med drugimi točkami ogorčeno obsojal zadnje izgrede celjske fakinaže napram Slovencem ter zahteval, da se podržavi celjska policija, ki bi varovala nepristransko ravno tako mirnega slov. prebivalca, kakor se sedaj skrbno zavzema za nemškega rogovileža.

Ko bi bil imel občinski zastop svojo sejo teden pozneje, imel bi bil neprijetno priliko, da ne obsoja samo, ampak opravičeno prepove tako predrzno rogoviljenje kozjanskih nemčurjev, kakoršno so uprizorili predzadnjo soboto. Pozno v noči se privali pijana sodrga iz znane gostilne, kjer so ga vlivali v se za neko stavo tukajšnjega odpadlega davkarskega uradnika, rogovilili potem, hajlali ter po slovenskem trgu tulili izdajsko, protiaustrijsko «Wacht am Rhein». Kdo izziva?! Opravičeno so se pritoževali tržani, da je to skrajšen skandal. Dá, nečuvvena predrznost je, ako si upa Nemec na tak način ne samo motiti nočni mir, ampak tudi izzivalno demonstrirati pred slovensko hišo: ein jeder echte deutsche Mann, soll Freund und Bruder heissen. Kdo tedaj izziva?! Tukaj smo Slovenci doma in kozjanski Slovenci se ne bomo dali nikdar tako predrzno izzivati na lastnih tleh od — tujca. Iz te nemške predrznosti naj izvaja občinski zastop resne posledice in slov. občinstvo zahteva, da se nastavi odločna in nepristranska straža, katere nalog